

ПРОСТОРОВИЙ РОЗВИТОК І ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ

SPATIAL DEVELOPMENT
AND DECENTRALIZATION OF MANAGEMENT

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.01.062>

УДК 332.1:338.2

JEL: O10, O20, R58

О.Ю. СНИГОВА, д-р екон. наук, с. н. с.,
провідна наукова співробітниця відділу торговельної та промислової політики
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
вул. Панаса Мирного, 26, 01011, Київ, Україна
e-mail: osnigova@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7456-4894>

ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ ДЛЯ ПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто концепцію функціональних територій, досліджено світовий досвід її використання для реалізації національних політик. Окреслено можливості застосування диференціації територій за функціональними ознаками як інструменту впровадження регіональних вимірів промислової політики. Встановлено можливі ефекти від впровадження функціональної типологізації для промислового розвитку. Визначено особливості промислової політики на територіях різних функціональних типів в Україні.

Ключові слова: промисловий розвиток; функціональні типи територій; територіально орієнтовані механізми.

З метою вирішення складних завдань регіонального розвитку в Україні було запроваджено підхід, що ґрунтується на визначенні функціональних типів територій (ФТТ). Упровадження цього підходу в практичну площину є актуальним завданням сьогодення, оскільки забезпечує територіальну диференціацію державних політик та інклюзивне територіальне планування, що є

Ц и т у в а н н я: Снігова, О. (2026). Використання концепції функціональних територій для промислового розвитку. *Економіка України*. 69. 01(770). 62—85. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.01.062>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

необхідними для ефективного використання регіонального потенціалу і подолання значних міжрегіональних диспропорцій. Застосування ФТТ також відкриває нові можливості для ефективної реалізації промислового потенціалу, які ґрунтуються на врахуванні територіальних умов і особливостей його реалізації, використанні переваг економічної зв'язності й взаємодоповнюваності територій. Разом з тим основні положення практичного застосування такого підходу в Україні є недостатньо розробленими, а деякі питання залишаються спірними і породжують дискусії серед науковців і практиків.

В Україні започаткування досліджень різних аспектів застосування ФТТ у системі державного управління регіональним розвитком обумовлено підписанням Угоди про асоціацію між Україною і ЄС¹ у 2014 р. і виконанням домовленостей щодо створення правової основи співпраці України та ЄС у сфері регіональної політики. З 2015 р. розроблялися методологічні засади ідентифікації ФТТ, у основу яких було покладено необхідність гармонізації національної статистичної системи з європейськими нормами і стандартами (Сторонянська, 2022) і врахування вітчизняних особливостей регіонального розвитку, зокрема, і з точки зору несприятливих умов розвитку й додатково-го рівня небезпеки на певних прикордонних територіях².

Зміни умов реалізації регіональної політики, викликані повномасштабним вторгненням РФ в Україну, пожвавили наукову дискусію щодо переліку ФТТ, показників для типологізації територій, особливостей застосування на практиці в співвідношенні з рівнем потреби у відновленні, безпековим чинником і розширенням зобов'язань країни в контексті виконання міжнародних договорів. В умовах зміни розподілу територій за функціональними ознаками і рівнями розвитку з початком війни в науковому полі обґрунтовується необхідність застосування поділу територій додатково до офіційно затвердженого європейського принципу (Шевченко, Кузьминчук, 2022); визначаються фактори, які впливають на ефективність територіально орієнтованих механізмів стимулювання інвестицій територій різних функціональних типів, обґрунтовуються цільові функції влади на цих територіях (Заблудська, Рогозян, 2023); розкриваються можливості стимулювання економічного зростання територій, які підпадають під процес декарбонізації економічної діяльності через застосування функціонального підходу (Снігова, 2024).

В ЄС практичне застосування ФТТ розглядається через переваги, які вони надають для побудови територіально орієнтованої політики з урахуванням функціональності. Таке застосування функціонального підходу спрямовано на вдосконалення процесів управління, координації, планування регіо-

¹ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з іншої сторони. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 25.12.2025).

² Ткачук А. Про функціональні типи територій і не тільки. *Інститут Громадянського Суспільства*. 2021. 08 квіт. URL: <https://www.csi.org.ua/publications/pro-funkczionalni-tipy-terytorij-i-ne-tilky/> (дата звернення: 20.07.2025).

нального розвитку без обмеження адміністративними кордонами. Таким чином, європейські наукові дослідження більшою мірою зосереджено на методологічних аспектах розмежування функціональних територій (ФТ) і опрацюванні інструментарію їх виокремлення для цілей регіональної політики (Ahas et al., 2010; Arias et al., 2018; Berdegué et al., 2019; Martínez-Bernabeu et al., 2020; Lee, Breau, 2024); встановленні впливу регіональної політики на сублокальний розвиток, розробці економічного інструментарію впровадження регіональної політики у функціональних зонах, включаючи інструменти політики згуртованості ЄС (Truskolaski, 2020); встановленні функціональних зв'язків між територіями, проблемах поширення впливу інтегрованих локальних ринків праці на німецькі райони (Kropp, Schwengler, 2016); дослідженні ступеня гомогенності функціональних регіонів відносно адміністративних і встановленні його впливів на процеси просторової кластеризації економічних об'єктів (Wicht et al., 2020); окресленні можливостей розробки й реалізації спільних стратегій ФТ для максимізації ефективності міжмуніципальної співпраці³ тощо.

Проблеми промислового розвитку крізь призму функціональних підходів можна вважати лише частково дослідженими: при встановленні агломераційних ефектів кластеризації у межах промислових територій (Ma et al., 2023); при управлінні промисловим і енергетичним переходом старопромислових районів — для покращення якості політики і стимулювання структурних змін в економіці територій, що перебувають у процесі промислового переходу (зокрема, при справедливій трансформації вугільних громад) (Natuka, Ben-Joseph, 2022; Снігова, 2024); з точки зору розвитку промислового симбіозу територій у контексті вирішення екологічних проблем (Kasmi, 2021). Останнім часом активізувалися дослідження щодо використання потенціалу промислової політики для досягнення цілей регіонального розвитку, зокрема, за рахунок побудови промислової політики, орієнтованої на місця (Place-based industrial policy) (Bailey et al., 2023) і посилення ролі промислової політики у формуванні нових полюсів зростання⁴.

Разом з тим можливості й особливості використання концепції ФТ не розглядалися з точки зору підвищення ефективності реалізації промислового потенціалу регіонів. Використання ФТТ у сфері промислового розвитку залишається несистемним і фрагментованим, досі не окреслено загальні цілі й завдання промислової політики для різних ФТТ, а також не встановлено пріоритети державної регіональної політики для забезпечення ефективного промислового розвитку територій різних функціональних типів.

³ Echavarría C. Functional areas: the importance of the intermediate spatial planning scale. *IDB*. 2024. Jan 31. URL: <https://www.iadb.org/en/blog/urban-development-and-housing/functional-areas-importance-intermediate-spatial-planning-scale> (дата звернення: 20.07.2025).

⁴ Place-based industrial policy. Lessons for place transformation. Local Economic and Employment Development (LEED) Papers 2025/03. 56 p. URL: <https://ideas.repec.org/p/oec/cfeaaa/2025-03-en.html>

Отже, **мета статті** — окреслити можливості застосування концепції ФТ для забезпечення промислового розвитку України й встановити цілі та завдання промислової політики для різних ФТТ як частини і основи розробки територіально орієнтованого механізму їх розвитку в подальших наукових дослідженнях.

Для досягнення поставленої мети використано такі загальнонаукові методи: *аналізу і синтезу* — для встановлення концептуальних положень ФТТ, їх зв'язку з національними політиками в практиці ЄС і ОЕСР; *історико-логічний* — для відстеження змін у практиці застосування ФТТ; *виокремлення векторів змін* — для виявлення напрямів еволюції, що відбулась; *емпіричного аналізу* — для вивчення світового досвіду, встановлення сфер і цілей використання ФТТ національними політиками; *компаративний* — для виокремлення спільних рис у застосуванні ФТТ національними політиками країн ЄС і ОЕСР, які можуть бути адаптовані для вирішення завдань промислової політики України; *контент-аналізу* — для дослідження змісту нормативно-правової бази ЄС, України і документів ОЕСР для визначення офіційно діючих функціональних типів, встановлення методів їх типологізації; *метод структурно-функціонального аналізу в поєднанні з методом класифікації і типологізації* — для окреслення перспектив використання ФТТ з метою промислового розвитку України, що здійснюється через визначення диференційованих цілей і завдань промислової політики за кожним функціональним типом.

КОНЦЕПЦІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ І СВІТОВИЙ ДОСВІД ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ПОЛІТИК

У науковій літературі категорію «функціональна зона» вперше було вжито на початку 1960-х років у сфері економічної географії при спробі визначення функціональності невеликих міст у США (King, 1962). Проте основоположними вважаються праці П. Халла (Hall, 1974), у яких він на підставі досліджень феномену урбанізації визначив центри зростання в європейських міських системах. Його висновки згодом набули розвитку при виявленні економічного впливу міських центрів зростання на розбудову прилеглих територій (Heffner, Gibas, 2015).

У сучасній світовій науковій літературі функціональні території (Functional types of territories, Functional regions or areas) найчастіше визначаються як взаємопов'язані частини базових просторових одиниць країн (зокрема, адміністративних регіонів), які мають функціональну зв'язність у просторі, що сформувалася на основі просторових економічних взаємодій — потоків населення (доїзд до роботи / школи, за покупками, на відпочинок, міграційні потоки), товарів, а також фінансових, інформаційно-комунікаційних, сервісних потоків (газу / води / електроенергії) тощо (Alvanides et al., 2000).

Розкриваючи сутність функціональних територій, дослідники акцентують увагу, зокрема, на інтенсивності внутрішньої економічної взаємодії, яка

забезпечує високу мобільність факторів виробництва (людей, товарів, інформації) усередині. Так, К. Карлссон і М. Олссон (Karlsson, Olsson, 2006) визначають функціональні регіони як зони, що характеризуються високою частотою внутрішньорегіональної економічної взаємодії (зокрема, щоденними перевезеннями робочої сили і внутрішньорегіональною торгівлею товарами й послугами), або як території агломерації діяльності, що обумовлює високу мобільність людей, товарів та інформації.

При поясненні природи функціональних територій С. Дробне (Drobne, 2017) наголошує на пріоритеті економічного співробітництва по відношенню до реалізації соціально-культурних і екологічних інтересів даних територій. Такої самої думки дотримуються К. Фармер і А. Фотерінг (Farmer, Fotheringham, 2011), які трактують функціональний регіон як просторово безперервну територію, у якій зустрічаються сукупні попит і пропозиція на різні соціальні й економічні товари.

Ряд дослідників наголошують на взаємодоповнюваності й взаємозалежності соціально-економічних елементів функціональних територій як їх основних характеристиках. Так, Л. Браун і Дж. Холмс (Brown, Holmes, 1971) розкривають сутність функціональних регіонів через комбінацію елементів економічної взаємодії, які функціонально доповнюють і взаємодіють один з одним більше, ніж із зовнішніми одиницями. Такі взаємозалежності свідчать про обов'язкову наявність на функціональній території центрального вузла / ядра і залежних від нього прилеглих (периферійних) територій, пов'язаних економічними зв'язками (Heffner, Gibas, 2016; Churski et al., 2025).

Усвідомлення взаємопов'язаності соціально-економічних елементів функціональних територій зумовлює необхідність спільного управління їх розвитком. На певну територіальну взаємозалежність (або функцію) функціональних зон, що потребує спільного управління, звертають увагу К. Фіоретті та М. Пертольдї (Fioretti, Pertoldi, 2020). У цьому контексті вони обґрунтовують важливість застосування функціонального зонування територій для стратегічного планування просторового розвитку в умовах стимулювання поліцентричності.

Отже, в європейському дослідницькому просторі під функціональними територіями розуміються просторово виокремлені території, які обмежуються не адміністративними кордонами, а взаємозалежними і взаємодоповнюваними потоками людей, товарів, інформації і послуг, які поєднують частини різних адміністративних одиниць і на цій основі мають однакові цілі й завдання розвитку, відтак, потребують спільного стратегування. Взаємодоповнюваність і взаємозалежність основних просторових одиниць ФТ свідчать про їх внутрішню неоднорідність, що відрізняє такі території від адміністративних.

Функціональні території визначаються не конкретними просторовими формами, а функціональними відносинами і просторовою взаємодією з наданням пріоритетності економічному співробітництву. Це дозволяє встановлювати особливості й характер соціально-економічних взаємозв'язків у просторі, які можуть визначатися спільними географічними, просторови-

ми, соціально-економічними умовами, і виявляти закономірності в поведінці суб'єктів економічної діяльності.

Функціональна зв'язність таких територій (економічна і соціальна інтеграція та інклюзія) відображає міру взаємодоповнюваності й взаємозалежності різних елементів простору, що її забезпечують (житлові райони, промислові зони, транспортні мережі, природні ресурси тощо), а також характер їх впливу на функціонування території у цілому як єдиної системи — з визначенням можливостей або обмежень розвитку. Провідну роль у формуванні функціональних територій мають вузли — центральні точки зосередження ресурсів, послуг, взаємодій, навколо яких формуються і розвиваються конкретні види економічної діяльності та взаємодії.

Функціональні території доповнюють адміністративний поділ країн і є динамічними утвореннями, які можуть змінюватися в часі залежно від комбінацій і характеру впливу ендегенних та екзогенних чинників (зокрема, розвитку нових транспортних маршрутів або структурних трансформацій локальної економіки й зміни пріоритетності видів економічної діяльності). Це обумовлює розвиток і оновлення характеру соціально-економічних відносин між адміністративними регіонами та їх частинами.

В офіційних документах ЄС функціональні території визначаються внутрішньою системою взаємодій, яка повністю або частково охоплює територію кількох адміністративно-територіальних одиниць, пов'язаних між собою економічною, комунікаційною і транспортною діяльністю. Під **функціональною територією** розуміють «область або регіон, який функціонує як єдина система з політичної, і/або соціальної, і/або економічної точки зору»⁵. У публікаціях ОЕСР функціональна територія зазначається як територіальна одиниця, що виникає внаслідок соціальних та економічних взаємовідносин, а не на підставі їх географічних чи історичних особливостей⁶. Її межі встановлюються територіальними взаємозалежностями, пов'язаними з реалізацією економічних, соціальних, культурних або географічних функцій⁷. Таким чином, на практиці країни — члени Європейського Союзу і ОЕСР визначають функціональні регіони та їх межі переважно на підставі функціональних зв'язків, які відображаються потоками ресурсів, зокрема людських. Основними територіальними одиницями для визначення функціональних регіонів є муніципалітети або їх еквіваленти.

⁵ Ministerial Conferences of the CEMAT. 2017. *Council of Europe*. URL: <https://www.coe.int/en/web/conference-ministers-spatial-planning/ministerial-conferences> (дата звернення: 20.07.2025).

⁶ Redefining Territories. The functional regions. *OECD*, 2002. 125 p. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2002/04/redefining-territories_g1ghg317/9789264196179-en.pdf

⁷ Functional areas in the EU. Crossing administrative boundaries for green transition and sustainable development. *Functional areas in the EU*. URL: <https://functionalareas.eu/> (дата звернення: 20.10.2025).

Встановлення функціональних зв'язків здійснюється на основі: центру — навколо певної метрополії (Канада, Німеччина, США), певної міської зони (Франція) або географічної зони зайнятості / інтегрованих місцевих ринків праці за критерієм мобільності робочої сили (зони щоденних потоків на роботу в США, зони зайнятості у Франції, місцеві зони зайнятості у Фінляндії і місцеві системи зайнятості в Італії). Країни також можуть застосовувати декілька підходів до розмежування функціональних територій одночасно (Франція, США і Португалія). Такі території вважаються зонами розширеного міського впливу⁸. Ті частини національної території, які знаходяться поза зонами міського впливу, вважаються сільськими територіями. Виокремлення сільських / неміських територій більшою мірою пов'язано з доступом до послуг, вирішенням спільних проблем, використанням спільних можливостей і забезпеченням спільного розвитку⁹.

Інші типи функціональних територій можуть акцентувати увагу на соціально-економічних взаємодіях, що виникають унаслідок особливостей економічної діяльності (інноваційні території; райони, що перебувають у процесі промислової реструктуризації (старопромислові); туристичні райони тощо); відображають спільні природні характеристики (природоохоронні райони / території із значною природною спадщиною; гірські; острівні; прибережні райони тощо) або спільні проблеми (зnelюднілі території; райони збереження біорізноманіття; території, що підпадають під енергетичний перехід тощо)¹⁰.

Для визначення меж функціональних територій застосовуються дані мобільного позиціонування¹¹, методи чисельної таксономії і сітки, що в сукупності забезпечують виявлення закономірностей розміщення, концентрації і спеціалізації різних видів економічної діяльності й взаємодії між елементами простору¹².

Необхідність реагування на геополітичні та гео економічні зміни активізувала в європейському просторі дискусії щодо визначення серед функціональних типів територій ЄС регіонів Східної Європи (східноєвропейських регіонів) — прикордонних територій ЄС, що межують з РФ, Білоруссю і Украї-

⁸ Redefining Territories. The Functional Regions. OECD, 2002. 125 p. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2002/04/redefining-territories_g1ghg317/9789264196179-en.pdf

⁹ Handbook of territorial and local development strategies. *European Commission*. URL: <https://territorial.ec.europa.eu/sustainable-development/strategies/handbook-ter/introduction#the-chapter> (дата звернення: 20.10.2025).

¹⁰ Functional areas in the EU. Crossing administrative boundaries for green transition and sustainable development. *Functional areas in the EU*. URL: <https://functionalareas.eu/> (дата звернення: 20.10.2025).

¹¹ Delineating Functional Areas in All Territories. *OECD Territorial Reviews*. 2020. Feb 06. <https://doi.org/10.1787/07970966-en>

¹² Regulation (EU) 2017/2391 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2017 amending Regulation (EC) No 1059/2003 as regards the territorial typologies (Tercet). *EURLex*. 2017. Dec 29. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/2391/oj/eng> (дата звернення: 30.10.2025).

ною^{13, 14}. Метою визначення такого типу територій є надання їм можливості ефективного зростання на національному і європейському рівнях, покращення регіональної згуртованості в умовах значних безпекових ризиків їх розвитку. Політика ЄС по відношенню до цих регіонів здійснюватиметься на підставі «Пакту для східних прикордонних регіонів»¹⁵ і передбачатиме реалізацію заходів щодо подолання перешкод на шляху їх сталого соціально-економічного розвитку (обмеження транскордонних контактів; зростаючі загрози фізичної і кібербезпеки; перетворення міграції і дезінформації на зброю; відставання в економічному розвитку) при одночасному забезпеченні безпеки в східних регіонах і зміцненні громадянської готовності до оброну.

Практичне впровадження концепції функціональних територій зазнало змін, пов'язаних з еволюцією поглядів на потенціал їх прикладного застосування. Спочатку функціональна типологізація територій використовувалася для покращення якості оцінки локальних соціально-економічних тенденцій за рахунок отримання статистичної інформації, яка не відображається на рівні адміністративних районів¹⁶. Такі дані розширювали можливості виявлення структурних диспропорцій місцевих ринків праці, нерівномірності соціально-економічного розвитку територій і становили аналітичну базу для вирішення спектра управлінських завдань у економічній сфері — структурного вдосконалення ринку праці, розвитку соціально-економічної інфраструктури і формування обґрунтованих адміністративних рішень, спрямованих на підтримку локального бізнесу й регіональної ділової активності, тощо. Але наразі цей підхід не використовується з суто аналітичними цілями. Поширеним є його застосування при формуванні та реалізації низки національних політик, оскільки потенціал підходу в забезпеченні адресності значно підвищує їх дієвість. Досвід країн — членів ЄС і ОЕСР підтверджує ефективність застосування концепції ФТ на практиці. Зважаючи на її базові переваги і можливості, функціональна типологізація регіонального простору в цих країнах використовується в плануванні, аналізі, оцінюванні ефективності й вдосконаленні політик різних сфер, чим забезпечується диференційований або територіально орієнтований підхід до вирішення проблем соціально-економічного розвитку (табл. 1).

¹³ High-level session: Eastern Border Regions = EU's Border, A Pact for the Eastern Border Regions. *European Union*. 2025. Oct 14. URL: <https://regions-and-cities.europa.eu/programme/2025/sessions/54756> (дата звернення: 30.10.2025).

¹⁴ Pact for the eastern border regions. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14749-Pact-for-the-eastern-border-regions_en (дата звернення: 30.10.2025).

¹⁵ The Pact for the eastern border regions: a coordinated approach to support the EU's eastern border regions most affected by the Russian war of aggression against Ukraine. *European Union*. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=intcom:Ares\(2025\)6452607](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=intcom:Ares(2025)6452607) (дата звернення: 30.10.2025).

¹⁶ Territorial typologies manual — introduction. *Eurostat*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Territorial_typologies_manual_-_introduction (дата звернення: 20.07.2025).

Разом з тим функціональна типологізація територій залишається фундаментальним інструментом реалізації регіональної політики і забезпечення територіальної згуртованості в більшості країн — членів ЄС і ОЕСР. Так, розуміння можливості поширення соціально-економічних впливів економічних центрів на соціально-економічний розвиток периферії стало актив-

Таблиця 1. Світовий досвід застосування ФТТ

Функціональний тип	Сфера застосування	Практика і мета застосування
Зони ринків праці	Соціальна політика	Посилення конкуренції певних професій на ринку праці (Франція); зміна моделей зайнятості (Німеччина); оцінювання потреб у житлі (Велика Британія)
	Економічна політика	Підвищення ефективності розподілу допомоги депресивним регіонам (Німеччина, Італія); планування розвитку інфраструктури (Естонія, США); цільове фінансування промислового розвитку територій з високою внутрішньою зайнятістю для забезпечення максимізації економічної віддачі й сталого розвитку (Велика Британія)
	Інвестиційна політика	Узгодження інвестицій у інфраструктуру; планування землекористування між містами і прилеглими районами (Німеччина)
Системи центральних і периферійних міст	Регіональна і соціальна політика	Забезпечення рівного доступу до соціальних і адміністративних послуг (Німеччина); подолання транспортного виключення територій (Німеччина, Польща); встановлення меж економічної активності (Німеччина, Польща, Румунія)
	Економічна політика	Сприяння реалізації потенціалу окремих типів територій (курортні зони, гірські й прикордонні території тощо) (Польща); визначення типу економічних переваг територій (урбанізаційного або локалізаційного) і доцільності розвитку окремих видів економічної діяльності, зокрема й промислових (Німеччина, Польща); окреслення сфер конкурентних переваг територій (країни — члени ЄС при визначенні смарт-спеціалізації)
Території з географічними особливостями	Структурна політика	Диверсифікація локальної економіки і підтримка малого і середнього бізнесу у високотехнологічних і «зелених» видах економічної діяльності (країни ЄС)
Усі типи ФТ	Регіональна політика з акцентом на згуртованості	Надання можливості реалізувати ендогенний потенціал; забезпечення інтеграції територій / регіонів через взаємозв'язки (країни ЄС)

Джерело: складено авторкою за: Delineating Functional Areas in All Territories. *OECD Territorial Reviews*. 2020. Feb 06. <https://doi.org/10.1787/07970966-en>

но застосовуватися в регіональній політиці на початку 2000-х років для зменшення диспропорцій між рівнями розвитку територій. Функціональний підхід до типологізації територій використовується для зміцнення соціально-економічної згуртованості регіонального простору. Статистичні дані, отримані на рівні функціональних територій, доповнюють традиційні статистичні джерела завдяки наданню точкової інформації у тих сферах, які є важливими не лише для забезпечення соціально-економічного розвитку окремих територій, але й для досягнення цілей політики згуртованості. Така інформація відображає необхідність спільних дій на субнаціональному рівні у вирішенні проблем, які неможливо ефективно розв'язати в межах окремих адміністративно-територіальних одиниць (зокрема, мобільність, субурбанізація, землекористування, зміна клімату, економічний розвиток, демографічний спад і старіння)¹⁷. Забезпечення міжрегіональної і міжгалузевої інтеграції досягається через просторове й кліматичне планування вирішення спільних проблем; зміцнення зв'язків між містом і сільською місцевістю¹⁸.

Розуміння функціональної зв'язності територій і характеру соціально-економічної взаємодії сприяє прийняттю обґрунтованих рішень щодо розміщення і розвитку окремих елементів функціонального простору і є ключовим для ефективного планування й управління територіальним розвитком на засадах оптимізації використання ресурсів. Це досягається завдяки врахуванню в стратегіях розвитку ФТ економічної синергії від співробітництва між різними економічними галузями для спільного зростання; інфраструктурної інтеграції (зокрема, і для стимулювання спільної економічної діяльності); спільних дій щодо покращення якості освіти, охорони здоров'я і соціального захисту для забезпечення локальної економіки якісними людськими ресурсами й створення умов для їх утримання в регіоні. Такі дії стимулюватимуть локальну економічну активність усередині території і сприятимуть вирішенню низки завдань регіональної політики, таких, зокрема, як соціально-економічне зростання і сталий розвиток, ефективне використання регіональних і загальнонаціональних ресурсів, зменшення соціально-економічних диспропорцій у розвитку між центром і периферією, окремих територій.

Регіональна політика застосовує функціональний підхід як інструмент оптимізації використання ресурсів. Інтегроване територіальне планування і реалізація проєктів, які охоплюють усю функціональну територію, дозволяють досягти економії на масштабі й, відповідно, підвищити ефективність публічних інвестицій. Це досягається шляхом:

- узгодження публічних інвестицій з територіальною динамікою і чітко означеними потребами, що забезпечує концентрацію ресурсів на територіях з найбільшим мультиплікативним ефектом (інвестиції у інфра-

¹⁷ Methodological Toolkit. *Functional Areas in the EU*. URL: <https://functionalareas.eu/methodological-toolkit/> (дата звернення: 20.07.2025).

¹⁸ Delineating Functional Areas in All Territories. *OECD Territorial Reviews*. 2020. Feb 06. <https://doi.org/10.1787/07970966-en>

структуру регіонального полюса зростання, який обслуговує значну функціональну зону);

- розробки і реалізації інтегрованих проектів територіального розвитку; мобілізації точкового фінансування вирішення спільних для розвитку ФТ проблем (спільне фінансування придбання екологічного транспорту для обслуговування ключових функціональних маршрутів);

- адаптації політик до ендегенного потенціалу і конкретних потреб кожного типу території, чим забезпечується територіально орієнтований підхід (програми справедливої трансформації вугільних громад; програми диверсифікації економіки сільських територій тощо).

Зростання ефективності регіональної політики завдяки використанню ФТТ досягається також за рахунок: посилення координованості дій на національному, регіональному і локальному рівнях, зниження дублювання, фрагментації фінансування і підвищення ефективності надання державних послуг; удосконалення процесів моніторингу і оцінювання економічного розвитку завдяки покращенню статистичної обізнаності щодо соціально-економічних тенденцій на мікро- і мезорівнях; міжрегіональної і міжмуніципальної співпраці (з оцінкою партисипативності)¹⁹.

Застосування функціональної типологізації територій також відкриває нові можливості для забезпечення промислового розвитку, оскільки дозволяє перейти від універсальних (однакових для всіх) до диференційованих і цілеспрямованих заходів реалізації промислового потенціалу кожного типу територій, що ґрунтуються на перевагах економічної зв'язності.

КОНЦЕПЦІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ВИМІРІВ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

Запровадження ФТТ для забезпечення ефективного регіонального розподілу ресурсів та інвестицій стало частиною реалізації домовленостей щодо створення правової основи співпраці між Україною і ЄС у сфері регіональної політики, що здійснюється з 2014 р. в межах підписання Угоди про асоціацію. Роботу було посилено з 2023 р. в контексті виконання Україною зобов'язань щодо приведення національного законодавства у відповідність з правом ЄС з огляду на набуття статусу країни — кандидата на вступ до ЄС і початку переговорного процесу.

У законодавчому полі України ФТТ визначено як «макрорегіон, мікро-регіон чи територіальна громада, які характеризуються сукупністю спільних соціальних, просторових, екологічних, економічних, безпекових та інших особливостей». Такий підхід свідчить про групування адміністративних

¹⁹ Methodological Toolkit. *Functional Areas in the EU*. URL: <https://functionalareas.eu/methodological-toolkit/> (дата звернення: 20.07.2025).

одиниць країни на основі «сукупності спільних рис та інших особливостей», зокрема проблем розвитку²⁰. Вперше офіційне згадування про ФТТ в Україні з'явилося у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021—2027 роки, де було визначено 13 функціональних територій за трьома основними групами: міські центри, специфічні географічні / ресурсні території і території з особливими умовами²¹. ФТТ виокремлювалися за схожістю соціально-економічних характеристик і типовістю проблем розвитку і розглядалися як базис оновленого підходу до реалізації державної регіональної політики, заснованого на диференційованому вирішенні локальних проблем.

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну внесло корективи в застосування територіально орієнтованих механізмів економічного розвитку. У вітчизняному законодавстві було визначено чотири ФТТ, у основу яких покладено потреби відновлення й безпекові ризики: території відновлення (постраждали від бойових дій або окупації); регіональні полюси зростання (що позитивно впливає на суміжні території, регіон і/або державу в цілому); території з особливими умовами для розвитку (мають значні природні, географічні або безпекові обмеження розвитку); території сталого розвитку (спроможні до збалансованого розвитку в економічній, соціальній і екологічній сферах). Наразі паралельно Міністерством розвитку громад та територій України ведеться подальша робота щодо групування територій країни в макрорегіони з позиції максимізації урахування впливу на їх соціально-економічний розвиток безпекового чинника: прифронтові території; центр; захід; тимчасово окуповані території²².

Визначення актуального переліку територій, віднесених до певних функціональних типів з урахуванням їх динамічності через дію сукупності ендогенних і екзогенних чинників, доцільно синхронізувати з періодами стратегічного планування, зокрема, з дією Державної стратегії регіонального розвитку. Покращення розуміння можливостей застосування концепції функціональних територій для ефективного використання промислового потенціалу і забезпечення промислового розвитку регіонів потребує, насамперед, чіткого окреслення категорії «функціональна територія».

Функціональна територія — це просторово виокремлена територія з відкритою системою інтенсивних соціально-економічних і функціональних зв'язків, характер і структура яких визначаються спільними особливостями географічного, природного і антропогенного середовища. Виокремлення

²⁰ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій. Закон України № 2389-IX від 09.07.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20?find=1&text=1_2

²¹ Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021—2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України № 695 від 05.08.2020 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820>

²² Територіально-орієнтований підхід у стратегічному плануванні. Міністерство розвитку громад та територій України.

ФТ здійснюється на основі горизонтальних взаємовідносин у формі просторових соціально-економічних потоків між частинами адміністративних регіонів (адміністративного регіону), які формують їх взаємозалежність і взаємодоповнюваність. Основою функціональної типологізації територій є просторова організація економіки як сукупності взаємопов'язаних елементів, що створює унікальні соціально-економічні й функціональні зв'язки і, відповідно, формує структурний контур соціально-економічного розвитку кожної території. Оформлення важливих для промислового розвитку територіальних соціально-економічних (і, зокрема, функціональних) зв'язків базується на факторах розміщення виробництва — умовах і ресурсах, що впливають на рішення щодо локалізації промислових об'єктів. Саме в результаті взаємодії цих факторів виникають взаємозв'язок і взаємозалежність економічних, людських, соціальних, інформаційних та інших потоків між територіями, які для ФТ є найбільш значущими або визначальними. Виходячи з того, що фактори розміщення виробництва є першопричиною виникнення територіальних зв'язків, функціональна типологізація фіксує і групує ці зв'язки для цілей диференційованої державної промислової політики, не обмежуючись адміністративними кордонами.

Використання функціональної типологізації територій у державному управлінні зумовлює соціально-економічні ефекти, важливі з позиції стимулювання промислового розвитку, оскільки дозволяє перейти до цільової / адресної промислової політики (табл. 2). Окремо слід наголосити на можливості її застосування в межах промислової політики як маркера «вузьких місць» промислового розвитку, що мають бути усунені через регіональну політику шляхом пріоритизації цілей і заходів з її реалізації і в межах територіально орієнтованого механізму.

Крім того, розуміння функціональних зв'язків територій сприяє розробленню ефективної промислової політики за рахунок можливості цілеспрямованого використання промислового потенціалу шляхом вибору просторових ефектів, що виникають на базі його використання. Неврахування даних щодо просторових ефектів може призвести до помилкових економічних рішень щодо започаткування промислової діяльності. Функціональний підхід має вбудовуватися в промислову політику як ключовий інструмент, який викликає позитивні та взаємопідсилюючі наслідки на різних рівнях (локальному, регіональному і національному). Використання в промисловій політиці функціонального підходу може мати ефект ланцюгової реакції: у межах промислової політики він є складовою механізму підвищення ефективності використання промислового потенціалу, який базується на просторових ефектах і, відповідно, поєднуватиме регіональні й загальнодержавні наслідки економічного зростання та розвитку. Паралельно із стимулюванням промислового розвитку його використання сприяє вирішенню завдань регіональної політики завдяки позитивній динаміці процесів у промисловій сфері через:

- сприяння ефективному просторовому розміщенню промислових об'єктів;

Таблиця 2. Ефекти від застосування функціональної типологізації для промислового розвитку

Напрями державної політики	Механізм дії функціональної типологізації	Ефект
Узгодження політик і подолання адміністративних бар'єрів	ФТ дозволяє узгоджувати поза межами адміністративних кордонів міжмуниципальне планування (землекористування, податкові режими, індустріальні парки), що підвищує ефективність ланцюгів промислової діяльності	Спрощення умов для ведення бізнесу в межах функціональної території; виникнення економічної синергії
Адресне стимулювання розвитку	ФТ дозволяє чітко ідентифікувати унікальні конкурентні переваги кожного функціонального типу території. Це є основою для розробки стратегій смарт-спеціалізації, які концентрують державну підтримку та інвестиції у тих промислових секторах, де територія вже має науковий кадровий потенціал і сформовані ланцюги доданої вартості	Підвищення конкурентоспроможності та інноваційності промисловості
Оптимізація інвестицій	З урахуванням функціональних зв'язків (транспортних потоків, ланцюгів постачання тощо), ФТ дозволяє направляти публічні інвестиції саме в ті місця, де це максимально сприятиме промислому розвитку	Зменшення логістичних витрат і підвищення доступності промислових майданчиків
Економічна диверсифікація і структурна трансформація	ФТ виокремлює монофункціональні міста і території, які є вразливими до економічних криз. Це дає змогу розробляти і фінансувати адресні програми диверсифікації промислової діяльності	Зниження ризиків для промислових територій, залежних від однієї галузі
Виявлення місць створення синергетичного ефекту	ФТ виявляє просторову концентрацію підприємств, створюючи умови для кластеризації	Стимулювання ефективності ланцюгів промислової діяльності
Стимулювання інновацій і R&D	ФТ виявляє агломерації (регіональні полюси зростання), де сконцентровано найбільший науковий кадровий потенціал з метою цільової підтримки інноваційних центрів	Максимізація інноваційного ефекту від концентрації фінансування на унікальних конкурентних перевагах типів ФТ. Сприяння технологічній модернізації промисловості
Розвиток трудового потенціалу і зайнятість	ФТ дозволяє визначити зони щоденної маятникової міграції, де необхідно узгоджувати освітню і транспортну політику	Формування функціональних ринків праці

Джерело: складено авторкою.

- міжсекторальну інтеграцію і поширення — саме за рахунок міжгалузевих зв'язків — просторового економічного ефекту на інші адміністративні й функціональні території;
- підвищення економічної стійкості територій в умовах зростаючої невизначеності;
- урахування змін функціональних зв'язків унаслідок глобальних мегатрендів (зокрема, декарбонізації та цифровізації промислової діяльності);
- урахування територіальних наслідків нових тенденцій, які породжують нові типи територіальних взаємозалежностей;
- сприяння комплексному розвитку територій за рахунок використання галузевої синергії і ефекту масштабу виробництва;
- вирішення проблеми відсутності регіональної орієнтованості більшості державних політик і забезпечення комплексного підходу до регіонального розвитку (що є актуальним в умовах України).

Актуальність зазначених напрямів частково підтверджується завданнями програм і проектів, які реалізуються в Європейському Союзі на базі ФТТ^{23, 24}. Синергія від інтеграції промислової і регіональної політики на базі функціональних територій досягається через взаємне посилення цілей: регіональна політика створює умови для промислового розвитку, а промисловість стає економічним рушієм регіонального розвитку.

Окреслення перспектив використання функціональної типологізації територій для промислового розвитку України є можливим шляхом визначення цілей і завдань промислової політики за кожним функціональним типом (табл. 3). При встановленні особливостей промислової політики здійснено спробу використати європейський підхід до функціональної типологізації — через закладання в цільові орієнтири посилення спроможності промислового потенціалу перспективних регіонів (зокрема, для територій сталого розвитку і регіональних полюсів зростання) утворювати просторові ефекти від його реалізації.

Слід зазначити, що певні цілі та завдання промислової політики стосуються реалізації промислового потенціалу будь-якого функціонального типу територій без винятку. До них, зокрема, відносяться:

- забезпечення економічної стійкості промисловості до безпекових ризиків;
- пом'якшення впливу проблем, що перешкоджають реалізації територіального промислового потенціалу;
- створення умов для реалізації промислового потенціалу на інноваційних засадах;
- стимулювання інвестиційної діяльності в промисловості;

²³ Pilot project: functional areas in the EU. *European Commission*. 2022. Jun 28. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/whats-new/newsroom/28-06-2022-pilot-project-functional-areas-in-the-eu_en (дата звернення: 20.11.2025).

²⁴ Find Interreg programmes. *Interreg*. URL: <https://interreg.eu/programmes> (дата звернення: 20.11.2025).

Таблиця 3. Особливості промислової політики на територіях різних функціональних типів

ФТТ	Промислова політика	
	цілі	завдання
Території відновлення	Відновлення промислового потенціалу територій та їх спроможності до промислового розвитку	<p>Проведення класифікації територій за рівнем руйнувань промислової і критичної інфраструктури.</p> <p>Відновлення окремих промислових об'єктів або територіальних промислових систем (залежно від обсягів руйнувань) за принципом «краще, ніж було» і на принципах сталості, інклюзивності, енергоефективності, стійкості до безпекових загроз.</p> <p>Трансформація промислових систем територій з урахуванням завдань ранньої і повоєнної відбудови економіки України та євроінтеграційних імперативів.</p> <p>Визначення проблем, які необхідно вирішити з точки зору швидкого відновлення промислової діяльності на території з незначними пошкодженнями в промисловому секторі.</p> <p>Заохочення інвестицій у відбудову промислової та критичної інфраструктури територій.</p> <p>Активізація міжнародної співпраці для залучення донорських коштів та інвестицій у відновлення.</p> <p>Реалізація державних інфраструктурних проектів і проектів відновлення.</p> <p>Розроблення і впровадження інвестиційних стимулів, що враховують пріоритети сталого розвитку і технологічного оновлення при відновленні виробництва.</p> <p>Забезпечення процесів відновлення достатньою кількістю трудового потенціалу, в тому числі кваліфікованими кадрами для підприємств критичної інфраструктури, розробка механізмів реверсної трудової міграції.</p> <p>Формування спроможності громад впливати на підприємницький, інвестиційний потенціал і соціальний клімат громад з метою покращення перспектив стратегування відновлення</p>
Регіональні полюси зростання	Створення опорних точок зростання в промисловому секторі	<p>Трансформація промислових систем територій з урахуванням тенденцій Індустрії 4.0 і 5.0 та євроінтеграційних імперативів.</p> <p>Зростання частки вітчизняних виробництв, на яких застосовуються технології п'ятого і шостого технологічних укладів; пріоритетний розвиток виробництв.</p>

Продовження таблиці 3

ФТТ	Промислова політика	
	цілі	завдання
Території сталого розвитку	Зростання спроможності промислового потенціалу територій позитивно впливати на суміжні території, регіон і/або державу в цілому	<p>Збільшення обсягів і частки виробництва і реалізації інноваційної продукції. Використання смарт-спеціалізації для розвитку переробних виробництв.</p> <p>Активізація міжнародної співпраці для залучення донорських коштів та інвестицій у пріоритетні сектори і галузі.</p> <p>Розширення виробничої взаємодії з країнами ЄС для сприяння промислового переходу до Індустрії 4.0 і 5.0; поглиблення участі в структурних програмах ЄС.</p> <p>Підтримка проектів зосередження промислових потужностей з високим потенціалом на реалізації завдань зміцнення обороноздатності країни та інвестицій у критичну інфраструктуру.</p> <p>Реконфігурація транспортної логістики та інфраструктури відповідно до потреб структурної модернізації</p> <p>Поглиблення промислової переробки сільськогосподарської сировини.</p> <p>Включення сировинного потенціалу території у ланцюги створення доданої вартості всередині території, регіону, країни.</p> <p>Збільшення локальної складової у вартості сировини, матеріалів, вузлів, деталей, промислових послуг, що використовуються у вітчизняному виробництві.</p> <p>Реалізація цільових проектів упровадження технологій Індустрії 4.0 і 5.0.</p> <p>Збільшення використання ресурсів, вироблених в Україні, у процесі створення товарів, які закуповуються через систему державних закупівель.</p> <p>Розвиток промислових кластерів.</p> <p>Упровадження кліматично нейтральних, низьковуглецевих, циркулярних моделей виробництва у промисловості.</p> <p>Пришвидшення модернізаційних зрушень у промисловості.</p> <p>Підвищення ефективності міжрегіонального співробітництва і виробничої взаємодії з країнами ЄС для економічного й промислового зростання.</p> <p>Розробка і впровадження інвестиційних стимулів, що враховуватимуть пріоритети сталого розвитку і технологічного оновлення.</p> <p>Облаштування достатньої кількості промислових майданчиків для релокованих підприємств реального сектору економіки</p>

ФТТ	Промислова політика	
	цілі	завдання
Території з особливими умовами для розвитку	Подолання обмежень промислового розвитку і адаптація до сталих ризиків	Формування механізмів адаптації до особливих умов здійснення економічної діяльності. Знаходження нових рушіїв економічної динаміки регіонів з урахуванням перерозподілу виробничих сил унаслідок війни і безпекових чинників. Промислова трансформація територій, що підпадають під вплив енергетичного переходу. Створення пільгових умов для інвесторів, які здійснюють інвестиційну діяльність у стратегічних галузях промисловості й на територіях з особливими умовами для розвитку

Джерело: складено авторкою.

- розвиток міжмуніципального, міжрегіонального і транскордонного співробітництва в промисловій сфері;
- розвиток транспортної логістики та інфраструктури, у тому числі транскордонної, для потреб виробничої сфери;
- розвиток імпортозамісних виробництв;
- створення умов для розміщення високотехнологічних промислових виробництв і покращення умов ведення бізнесу;
- сприяння оптимізації просторового розміщення промислових об'єктів на основі критеріїв економічної стійкості, обороноздатності країни і стратегічно орієнтованого розвитку;
- створення у високотехнологічних галузях нових виробництв з вітчизняним ресурсним потенціалом;
- декарбонізація промислової діяльності, стимулювання енергоефективності промислових галузей;
- зміцнення енергетичної стійкості промислових об'єктів.

Крім того, деякі цілі та завдання промислової політики є властивими для політики щодо регіональних полюсів зростання (як драйверів економічного / промислового розвитку України в період повоєнного відновлення і розвитку) і територій сталого розвитку, активізація промислового потенціалу яких необхідна для накопичення можливостей територій щодо утворення просторових впливів, і передбачають:

- розвиток співробітництва між урядом і швидкозростаючими галузями промисловості;
- забезпечення кваліфікованими кадрами підприємств швидкозростаючих секторів і критичної інфраструктури;
- збільшення витрат на R&D для стимулювання інновацій;

- поглиблення промислового співробітництва з ключовими партнерами: ЄС, США і Великою Британією тощо;
- розширення можливостей для навчання у швидкозростаючих секторах, включаючи нові короткі курси за окремими навичками, а також пакети навичок, орієнтованих на оборонні, цифрові та інженерні напрями.

Встановлення цілей і завдань промислової політики за кожним ФТТ є важливим кроком у вирішенні проблем економічного / промислового відновлення й розвитку країни, оскільки визначить пріоритети державної регіональної політики щодо забезпечення промислової діяльності на територіях різних функціональних типів. Диференціацію цілей і завдань промислової політики відповідно до особливостей кожного функціонального типу територій планується використати як базис для розробки територіально орієнтованого механізму регіонального розвитку (в промисловій сфері) у подальших наукових дослідженнях.

ВИСНОВКИ

Функціональна територія — виокремлений простір, межі якого визначаються на основі горизонтальних соціально-економічних взаємовідносин у формі просторових потоків між частинами адміністративних регіонів, які формують їх взаємозалежність і взаємодоповнюваність. Виходячи з функціональної взаємозалежності ФТ мають однакові цілі й завдання і вимагають спільного стратегування розвитку.

Перелік територій, віднесених до конкретних функціональних типів, є динамічним і змінюється під впливом комбінації ендегенних і екзогенних чинників. З управлінської точки зору його актуалізація має відбуватися синхронно з циклами стратегічного планування. На практиці виокремлення ФТ може базуватися на встановленні соціально-економічних взаємодій, що виникають з огляду на особливості економічної діяльності; відображати спільні природні характеристики або спільні проблеми розвитку. Наразі, через зростання геополітичних загроз у ЄС розпочато роботу над визначенням нового функціонального типу територій — східноєвропейських прикордонних регіонів ЄС (межують з РФ, Білоруссю і Україною) — для формування механізмів їх розвитку й забезпечення згуртованості в умовах підвищеної небезпеки.

Світовий досвід демонструє, що функціональна типологізація територій є дієвим інструментом для: точкової діагностики проблем і встановлення потенціалу (аналітична база); уникнення фрагментації і дублювання інвестицій та управлінських функцій (ефективність); розробки диференційованих політик, які відповідатимуть потребам кожного функціонального типу територій (територіально орієнтовані механізми розвитку). Застосування ФТТ надає можливість персоналізувати промислову політику, забезпечуючи перехід від загальних підходів до цільового і адресного.

Для України використання функціональної типологізації територій з метою промислового розвитку доцільно здійснювати шляхом визначення цілей

і завдань промислової політики для кожного функціонального типу, що дозволить урахувати особливості реалізації промислового потенціалу територій: для територій відновлення — це відродження промислового потенціалу територій та їх спроможності до промислового розвитку; для полюсів зростання — створення опорних точок зростання в промисловому секторі; для територій сталого розвитку — зростання спроможності промислового потенціалу територій створювати ефекти позитивного впливу на суміжні території; для територій з особливими умовами для розвитку — подолання обмежень промислового розвитку і адаптація до усталених ризиків. У цільові орієнтири перспективних регіонів (території сталого розвитку і регіональні полюси зростання) закладено стимулювання їх здатності до генерації просторових ефектів (зокрема, від промислового розвитку) з метою забезпечення ланцюгової реакції економічного зростання на територіях інших типів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Сторонянська, І. (Наук. ред.) (2022). Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методологія ідентифікації та інструментарій стимулювання розвитку. Моногр. НАН України, ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України». Львів. 494 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20220007.pdf>
- Шевченко, О., Кузьминчук, Н. (2022). Методичні підходи до типізації територій в Україні для відновлення та управління регіональною економікою. *Проблеми економіки*. № 3 (53). С. 104—111. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-3-104-111>
- Заблудська, І., Рогозян, Ю. (2023). Економіко-правовий аспект оцінювання результативності й ефективності розбудови функціональних типів територій України. *Економіка України*. 66. 01(734). 44—60. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.01.044>
- Снігова, О. (2024). Вугільні громади як території з особливими умовами для розвитку: створення точок зростання в процесі декарбонізації. *Регіональна економіка*. № 4(114). С. 30—38. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-4-4>
- Ahas, R., Silm, S., Järv, O., Saluveer, E., Tiru, M. (2010). Using mobile positioning data to model locations meaningful to users of mobile phones. *Journal of Urban Technology*. Vol. 17/1. P. 3—27. <https://doi.org/10.1080/10630731003597306>
- Arias, J., Palop, J., Bodas Sagi, D., Lapaz, H. (2018). Using Transactional Data to Determine the Usual Environment of Cardholders. *In: Information and Communication Technologies in Tourism 2018*. B. Stangl, J. Pesonen (Eds.). P. 515—527. https://doi.org/10.1007/978-3-319-72923-7_39
- Berdegúe, J., Hiller, T., Ramírez, J., Satizábal, S., Soloaga, I., Soto, J., Uribe, M., Vargas, O. (2019). Delineating Functional Territories from Outer Space. *Latin American Economic Review*. Vol. 28. <https://doi.org/10.1186/s40503-019-0066-4>
- Martínez-Bernabeu, L., Coombes, M., Casado-Díaz, J. (2020). Functional Regions for Policy: a Statistical ‘Toolbox’ Providing Evidence for Decisions between Alternative Geographies. *Applied Spatial Analysis and Policy*. Vol. 13. P. 739—758. <https://doi.org/10.1007/s12061-019-09326-2>
- Lee, A., Breau, S. (2024). Canada's economic centre of gravity: New estimates using local labour market areas. *Canada's Economic Geography*. Vol. 47. No. 2. P. 29—38. <https://doi.org/10.7202/1115228ar>

- Truskolaski, T. (2020). Integrated Territorial Investments as an Instrument of Urban Policy: The Case of the Bialystok Functional Area. *European Research Studies Journal*. Vol. XXIII. Iss. 3. P. 757—772. <https://doi.org/10.35808/ersj/1666>
- Kropp, P., Schwengler, B. (2016). Three-Step Method for Delineating Functional Labour Market Regions. *Regional Studies*. 50(3). 429—445. <https://doi.org/10.1080/00343404.2014.923093>
- Wicht, A., Kropp, P., Schwengler, B. (2020). Are functional regions more homogeneous than administrative regions? A test using hierarchical linear models. *Papers in Regional Science*. Vol. 99. Iss. 1. P. 135—165. <https://doi.org/10.1111/pirs.12471>
- Ma, Y., Sun, Y., Weng, F., Xu, Y. (2023). An Identification of Industrial Functional Zones Based on NLP: Evidence From Online Commercial Registration Data. *SAGE Open*. 13(1). <https://doi.org/10.1177/21582440231153854>
- Hatuka, T., Ben-Joseph, E. (2022). New industrial urbanism: Designing places for production. 1st ed. Routledge. 270 p. <https://doi.org/10.4324/9780367855000>
- Kasmi, F. (2021). Industrial Symbiosis and Territorial Development: The Cross-Fertilization of Proximity Dynamics and the Role of Information and Knowledge Flows. *Journal of the Knowledge Economy*. Vol. 12. P. 342—362. <https://doi.org/10.1007/s13132-020-00631-7>
- Bailey, D., Pitelis, C., Tomlinson P. (2023). Place-based industrial and regional strategy — levelling the playing field. *Regional Studies*. Vol. 57. Iss. 6. P. 977—983. <https://doi.org/10.1080/00343404.2023.2168260>
- King, L.J. (1962). The functional role of small towns in Canterbury. Proc. Third New Zealand Conference. Palmerston North. 44 p.
- Hall, P. (1974). The containment of urban England. *Geographical Journal*. Vol. 140. No. 3. P. 386—408. <https://doi.org/10.2307/1796533>
- Brown, L., Holmes, J. (1971). The delimitation of functional regions, nodal regions, and hierarchies by functional distance approaches. *Journal of Regional Science*. Vol. 11. Iss. 1. P. 57—72. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9787.1971.tb00240.x>
- Heffner, K., Gibas, P. (2015). Obszary funkcjonalne i ich związki z zasięgiem oddziaływania ośrodków subregionalnych (na przykładzie województwa opolskiego). *Studia Miejskie*. 18. 9—23. <https://doi.org/10.25167/sm.2422>
- Alvanides, S., Openshaw, S., Duke-Williams, O. (2000). Designing zoning systems for flow data. In: GIS and GeoComputation: Innovations in GIS 7. 1st ed. P. Atkinson, D. Martin (Eds.). New York, Taylor and Francis Publishing, Inc. 288 p. P. 115—134. <https://doi.org/10.1201/9781482268263>
- Karlsson, C., Olsson, M. (2006). The identification of functional regions: theory, methods, and applications. *The Annals of Regional Science*. Vol. 40. P. 1—18. <https://doi.org/10.1007/s00168-005-0019-5>
- Drobne, S. (2017). Functional regions and areas: literature review according to application fields. *Geodetski Vestnik*. Vol. 61. No. 1. P. 35—57. <https://doi.org/10.15292/geodetski-vestnik.2017.01.35-57>
- Farmer, C., Fotheringham, A. (2011). Network-based functional regions. *Environment and Planning A: Economy and Space*. Vol. 43. Iss. 11. P. 2723—2741. <https://doi.org/10.1068/a44136>
- Heffner, K., Gibas, P. (2016). Functional areas in the regions and their links to scope sub-regional centres impact. *Studia regionalia*. Vol. 46. P. 27—39. <https://doi.org/10.12657/studreg-46-02>

- Churski, P., Adamiak, C., Dubownik, A., Komornicki, T., Pietrzykowski, M., Szyda, B., Śleszyński, P. (2025). The changing role of functional urban areas in regional policy: Identifying inner peripheries in the new development paradigm. *Regional Science Policy & Practice*. Vol. 17. Iss. 10. 100221. <https://doi.org/10.1016/j.rspp.2025.100221>
- Fioretti, C., Pertoldi, M. (2020). Exploring the functional area approach in EU urban strategies. *Transactions of the Association of European Schools of Planning*. 4(2). 146—162. <https://doi.org/10.24306/TrAESOP.2020.02.006>

Надійшла 16.07.2025

Прорецензована 08.09.2025

Доопрацьована 24.11.2025

Підписана до друку 02.12.2025

REFERENCES

- Storonyanska, I. (Sci Ed.) (2022). Functional types of territories as an object of state regional policy: identification methodology and development stimulation tools. Lviv. 494 p. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20220007.pdf> [in Ukrainian].
- Shevchenko, O., Kuzmynchuk, N. (2022). The Methodical Approaches to the Classification of Ukraine's Territories for the Recovery and the Regional Economy Administration. *The Problems of Economy*. No. 3 (53). P. 104—111. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-3-104-111> [in Ukrainian].
- Zablodska, I., Rohozian, Yu. (2023). Economic and legal aspect of assessing the effectiveness and efficiency of the development of functional types of Ukraine's territories. *Economy of Ukraine*. 66. 01(734). 44—60. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.01.044> [in Ukrainian].
- Snihova, O. (2024). Coal communities as the territories with special conditions for development: creation of growth points in the process of decarbonization. *Regional Economy*. No. 4(114). P. 30—38. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-4-4> [in Ukrainian].
- Ahas, R., Silm, S., Järv, O., Saluveer, E., Tiru, M. (2010). Using mobile positioning data to model locations meaningful to users of mobile phones. *Journal of Urban Technology*. Vol. 17/1. P. 3—27. <https://doi.org/10.1080/10630731003597306>
- Arias, J., Palop, J., Bodas Sagi, D., Lapaz, H. (2018). Using Transactional Data to Determine the Usual Environment of Cardholders. In: Information and Communication Technologies in Tourism 2018. B. Stangl, J. Pesonen (Eds.). P. 515—527. https://doi.org/10.1007/978-3-319-72923-7_39
- Berdegú, J., Hiller, T., Ramírez, J., Satizábal, S., Soloaga, I., Soto, J., Uribe, M., Vargas, O. (2019). Delineating Functional Territories from Outer Space. *Latin American Economic Review*. Vol. 28. <https://doi.org/10.1186/s40503-019-0066-4>
- Martínez-Bernabeu, L., Coombes, M., Casado-Díaz, J. (2020). Functional Regions for Policy: a Statistical 'Toolbox' Providing Evidence for Decisions between Alternative Geographies. *Applied Spatial Analysis and Policy*. Vol. 13. P. 739—758. <https://doi.org/10.1007/s12061-019-09326-2>
- Lee, A., Breau, S. (2024). Canada's economic centre of gravity: New estimates using local labour market areas. *Canada's Economic Geography*. Vol. 47. No. 2. P. 29—38. <https://doi.org/10.7202/1115228ar>
- Truskolaski, T. (2020). Integrated Territorial Investments as an Instrument of Urban Policy: The Case of the Białystok Functional Area. *European Research Studies Journal*. Vol. XXIII. Iss. 3. P. 757—772. <https://doi.org/10.35808/ersj/1666>

- Kropp, P., Schwengler, B. (2016). Three-Step Method for Delineating Functional Labour Market Regions. *Regional Studies*. 50(3). 429—445. <https://doi.org/10.1080/00343404.2014.923093>
- Wicht, A., Kropp, P., Schwengler, B. (2020). Are functional regions more homogeneous than administrative regions? A test using hierarchical linear models. *Papers in Regional Science*. Vol. 99. Iss. 1. P. 135—165. <https://doi.org/10.1111/pirs.12471>
- Ma, Y., Sun, Y., Weng, F., Xu, Y. (2023). An Identification of Industrial Functional Zones Based on NLP: Evidence From Online Commercial Registration Data. *SAGE Open*. 13(1). <https://doi.org/10.1177/21582440231153854>
- Hatuka, T., Ben-Joseph, E. (2022). New industrial urbanism: Designing places for production. 1st ed. Routledge. 270 p. <https://doi.org/10.4324/9780367855000>
- Kasmi, F. (2021). Industrial Symbiosis and Territorial Development: The Cross-Fertilization of Proximity Dynamics and the Role of Information and Knowledge Flows. *Journal of the Knowledge Economy*. Vol. 12. P. 342—362. <https://doi.org/10.1007/s13132-020-00631-7>
- Bailey, D., Pitelis, C., Tomlinson, P. (2023). Place-based industrial and regional strategy — levelling the playing field. *Regional Studies*. Vol. 57. Iss. 6. P. 977—983. <https://doi.org/10.1080/00343404.2023.2168260>
- King, L.J. (1962). The functional role of small towns in Canterbury. In: Proc. Third New Zealand Geography Conference. Palmerston North. 44 p.
- Hall, P. (1974). The containment of urban England. *Geographical Journal*. Vol. 140. No. 3. P. 386—408. <https://doi.org/10.2307/1796533>
- Brown, L., Holmes, J. (1971). The delimitation of functional regions, nodal regions, and hierarchies by functional distance approaches. *Journal of Regional Science*. Vol. 11. Iss. 1. P. 57—72. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9787.1971.tb00240.x>
- Heffner, K., Gibas, P. (2015). Obszary funkcjonalne i ich związki z zasięgiem oddziaływania ośrodków subregionalnych (na przykładzie województwa opolskiego). *Studia Miejskie*. 18. 9—23. <https://doi.org/10.25167/sm.2422>
- Alvanides, S., Openshaw, S., Duke-Williams, O. (2000). Designing zoning systems for flow data. In: GIS and GeoComputation: Innovations in GIS 7. 1st ed. P. Atkinson, D. Martin (Eds.). New York, Taylor and Francis Publishing, Inc. 288 p. P. 115—134. <https://doi.org/10.1201/9781482268263>
- Karlsson, C., Olsson, M. (2006). The identification of functional regions: theory, methods, and applications. *The Annals of Regional Science*. Vol. 40. P. 1—18. <https://doi.org/10.1007/s00168-005-0019-5>
- Drobne, S. (2017). Functional regions and areas: literature review according to application fields. *Geodetski Vestnik*. Vol. 61. No. 1. P. 35—57. <https://doi.org/10.15292/geodetski-vestnik.2017.01.35-57>
- Farmer, C., Fotheringham, A. (2011). Network-based functional regions. *Environment and Planning A: Economy and Space*. Vol. 43. Iss. 11. P. 2723—2741. <https://doi.org/10.1068/a44136>
- Heffner, K., Gibas, P. (2016). Functional areas in the regions and their links to scope sub-regional centres impact. *Studia regionalia*. Vol. 46. P. 27—39. <https://doi.org/10.12657/studreg-46-02>
- Churski, P., Adamiak, C., Dubownik, A., Komornicki, T., Pietrzykowski, M., Szyda, B., Śleszyński, P. (2025). The changing role of functional urban areas in regional policy: Identifying inner peripheries in the new development paradigm. *Regional Science Policy & Practice*. Vol. 17. Iss. 10. 100221. <https://doi.org/10.1016/j.rssp.2025.100221>

Fioretti, C., Pertoldi, M. (2020). Exploring the functional area approach in EU urban strategies. *Transactions of the Association of European Schools of Planning*, 4(2). 146—162. <https://doi.org/10.24306/TrAESOP.2020.02.006>

Received on July 16, 2025

Reviewed on September 8, 2025

Revised on November 24, 2025

Signed for printing on December 2, 2025

Olena Snigova, Dr. Sci. (Econ.), Senior Research Fellow,
Leading Research Fellow of the Department of Trade and Industrial Policy
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine
26, Panasa Myrnoho St., Kyiv, 01011, Ukraine

USING THE CONCEPT OF FUNCTIONAL TERRITORIES FOR INDUSTRIAL DEVELOPMENT

The approach to solving regional development tasks introduced in Ukraine, which is implemented through the functional typologization of regions, is the basis for fulfilling its obligations to harmonize national legislation with EU law. It underlies planning and the reconstruction of the country. At the same time, ensuring economic, in particular industrial, development requires the state to implement territory-oriented mechanisms to promote the realization of regional potential.

The EU practice of applying the functional approach involves improving the processes of management, coordination, and planning of socio-economic development, not limiting it to the administrative borders of regions, i.e. at the sublocal level, with an orientation toward the spatial effects of functional connections between territories. This has a positive effect on the cohesion of the European regional space. The problems of industrial development identified through the prism of functional approaches can be considered partially investigated when establishing the agglomeration effects of industrial clustering, within the framework of the structural transformation of the regional economy due to the energy transition, or from the perspective of strengthening the role of industrial policy in the formation of new growth poles.

The paper outlines the possibilities of applying the concept of functional types of territories to ensure the industrial development of Ukraine and set the goals and objectives of industrial policy for functional territories as a component of the territory-oriented mechanism of industrial development. Proposals are provided for setting the goals and objectives of industrial policy with grouping by functional territories based on the official domestic approach to functional typologization. An attempt is made to approximate the European practice of applying the functional approach by including in the target benchmarks for development the capacity of the industrial potential of promising regions (in particular, sustainable territories) to produce spatial effects from its realization.

Keywords: *industrial development; functional types of territories; territory-oriented mechanisms.*